

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei
christianae capita illustrantium: indice quadruplici
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo
recusum**

Botsack, Johann

Francofurti ad Moenum, 1678

Articvlvs II.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

51. *Porta Templi sex diebus claudenda: Diebus autem Sabbathi & Neomeniarum aperienda erat* Ezech. 46. *ψ. 1.* Porta hæc clausa imperfectam divinorum Myfteriorum cognitionem notat; Hæc est hujus vitæ h. e. sex diebus clauditur; At, ubi Sabbathum æternum illud ingruerit, Esa. 66. *ψ. 22.* & neomeniæ, quâ Lunæ Ecclesiæ cum Sole justitiæ Christo, fiet conjunctio, porta illa cognitionis non amplius clausa erit, aperta erit omnibus piis, Dominum de facie ad faciem intuituris, 1. Cor. 13. *ψ. 12.* 1. Joh. 3. *ψ. 4.*

ARTICVLVS II.

DE DEO, MYSTERIO S. TRINITATIS,

variiis Attributis.

MYSTERIVM TRINITATIS MIRANDUM, non rimandum.

52. *Cum vox fieret super firmamentum, steterunt Cherubim, & alas suas submiserunt* Ezech. 1. *ψ. 25.* Vox S. Trinitatis super firmamentum facta est, cum se in baptismo Christi clarissimè patefecit, Matth. 3. Pii sint quidem Cherubim, remigio fidei ad tam sublime mysterium contententes, sed tamen stare debent, hoc est, mirari magis hoc mysterium, quam scrutari, & alas humanæ rationis demittere, 1. Corinth. 2. *ψ. 14.* 2. Corinth. 10.

53. Esa. 6. *ψ. 2.* *Seraphim duabus alis volabant, quatuor verò sese tegebant, faciem, pedes, cum gloriam Domini viderent & ægis αἴγιον canerent.* Si nos gloriam hujus mysterii (Trinitatis scilicet) videre volumus, facies & oculos nostros obvelemus, qui nequeunt in hæc ἀγῆγῆτα introspicere: & pedes nostros tegamus; impervestigabilis enim est hujus mysterii sublimitas. Fidei alis nos subvehamus! ejus remigio torrentem illum Ezech. 47. *v. 34.* tranemus.

54. Joh.

54. Joh. 4. v. 11. *Mulier Samaritana Christo dicebat: puteus profundus est, nec est, quo haurias: Invertamus ad nostrum institutum, dicentes, mysterium S. Trinitatis est puteus, & quidem aquarum viventium; (nemo enim salvatur, nisi qui hoc mysterium crediderit:)* sed est valde profundus, nobis nihil est, quo haurire aliquid possumus.

DEUS OMNIUM BONORUM

autor.

55. *Ex mari exeunt flumina & ad idem revertuntur, Eccles. 1. v. 7. Deus est inexhaustum mare, bonitatis magnæ, Nehem. 9. v. 25. Omnia implentis. Ps. 104. v. 28. Divitis, Rom. 2. v. 4. Hoc nobis solatio est, contra miseriarum mare, Thren. 2. v. 13. Exeunt ex hoc mari flumina bonitatis, quæ sicut flumina Paradisum omnes status fecundant Chori, bonis spiritualibus, 1. Cor. 1. v. 9. Fori, bonis politicis, 1. Tim. 2. v. 2. Ps. 85. v. 10. Thori, bonis Oeconomicis Psal. 128. Omnes hos bonis suis inebriat, Psal. 36. v. 9. Flumina autem hæc ad mare, Deum scilicet, reverti debent, quod fit, si omnia ad gloriam Dei referamus, 1. Cor. 10. v. 31. Dei largitatem agnoscamus, Esa. 1. v. 2. Ose. 2. v. 8. 1. Cor. 4. v. 7. in choro, foro, thoro.*

BENEDICTIO DEI

dicat absque labore.

56. *Fratribus Josephi insciis & nil tale cogitantibus, pecunia reddita est in sacco, Gen. 42. v. 25. Illa benedictio sine laboribus contigit fratribus Josephi: Fratres ut simus cælestis Josephi operam demus: Via non difficilis est ad tam sublimis cognationis honorem, Domino se ostendente viam, Joh. 14. v. 6. monstrante Matth. 12. vers. 49. Fratres mei facientes voluntatem Patris mei. At in sacco receperunt benedictionem.*

Ille

Ille notat animum pœnitentem. Igitur cum sacco humilitatis ad Christum contende, cum Petro procide, Luc. 5. v. 8. benedictionem accipe. Psal. 128. v. 4.

BENEDICTIO DEI DIVITES

facit: Ros est; Maledictio pauperes reddit.

57. Hag. 1. v. 5. *In sacco perussum Judæi as ponebant*; arcæ impiorum sunt sacci pertusi, quibus omnis copia inopia, Deut. 28. v. 18. Piorum autem copia res est. Gen. 27. v. 28. *Manè in castris Israelitarum ros jacuit.* Dies judicii piorum *manè est cum ros ille Dei*, Esa. 26. v. 19. revirescet. Post æstum *ros levat ardorem.* Syr. 43. v. 24 cap. 18. v. 16. Ita Deus, crucis æstum rore æternæ lætitiæ mitigabit. Rom. 8. v. 18. 2. Cor. 4. v. 17. Esa. 35. v. 10. *Hoc rore caput plenum ejus est.* Cant. 5. v. 2. Christi scilicet, in quo gaudebimus Joh. 16. v. 20. 21. In omnia ergo membra destillabit plenissimè, hic saltem inchoativè, Ose. 6. v. 4. statim enim rorem solatii exsiccat crucis æstus: At nullus æstus in altera vita in pios cadet, Apoc. 7. v. 14. ergò ros ille solatii & benedictionis in solidum pios manebit.

DILECTIONIS DEI CAUSA.

58. *Ignis Domini est in Sion: Caminus ejus in Jerusalem.* Esa. 31. v. 9. Deus ipse est ignis, dilectione ardens, qui hujus scintillas Rom. 5. v. 5. in Ecclesiam velut caminum Ezech. 46. v. 23. diffundit. In hac enim vita ex parte saltem amamus, in altera ignis ille se totum nobis communicabit. Hoc Ezech. in typo monstrat: Ezech. 46. v. 23. Ubi Vati monstrata fuit domus culinarum: Vera domus illa in cœlo erit piis, ubi pleno dilectionis igne ardebunt. In hoc mundo, ut ex parte cognoscimus; ita ex parte amamus Deum: Amor sequitur cognitionem.

DE-

DEUS OSSA NOSTRA

conservat.

59. 2. Sam. 21. v. 12. *Ossa Jonathanis transtulit ad se David eaque inhumari honeste curavit*; cœlesti Davidi pii omnes sunt veri Jonathanæ, quos ille sincerè diligit Joh. 13. v. 1. cap. 15. v. 12. Horum ossa ille diligenter custodit, Psalm. 34. v. 21. Et sicut corpus hominis ex ossibus & nervis compegit, Job. 10. v. 11. Sic ossa etiam arida rursus animabit, Ezech. 37. v. 5. & germinare faciet, Esa. 66. v. 14. ros enim ipsius ros viridis est, Es. 26. v. 19. 1. Cor. 15. v. 53.

DEUS MALORUM CONA-

tus coercet.

60. Job. 26. v. 10. *Tenebris tempus posuit, donec illa transeant*: hæ sunt crucis tenebræ, solatii lucem eripientes, Esa. 38. v. 17. Psalm. 94. v. 19. quibus Deus tempus ponit, 1. Illas tandem *pellendo*, 2. Sam. 22. v. 29. 2. *Lucem solatii inferendo*: Psalm. 112. v. 4. Mich. 7. v. 8. Tob. 3. v. 23. 3. In tenebris sedentes *pascendo*, Esa. 49. v. 9. 4. Hostes *vindicando*, tandem æternis eos tenebris *premedo*, Nahum. 1. v. 8. *detrudendo*, Matth. 8. v. 12. ut Ægyptios, Exod. 10. v. 22. 5. *Ad opportunum tempus liberando*, 1. Corinth. 10. 13. 2. Pet. 2. vers. 9. Job. 5. v. 19.

BENEDICTIO DEI

ros est.

61. Job. 29. v. 19. *Ros manebit in messione justii*: Ros est divina benedictio, piis promissa, Deut. 28. v. 1. seqq. 1. Timoth. 4. v. 8. quæ cum in hac vita, tum in altera eos plenissimè sequitur, Matth. 25. v. 34. in quâ erit messio, 1. Dei, qui colliget frumentum & triticum suum, Matth. 3. v. 12. cap. 13. v. 30. 2. Pii, qui colliget gaudium suum, Pf. 126. v. 5.

C

DEUS

DEUS CUSTODIT PIOS.

62. *Vt aquila pullos suos gestat super alas: Deut. 32. ψ. 11.* Ita Deus nos protegit & gestat sub præsidio alarum. Psal. 91. ψ. 1. Et velut aquila animal velocissimum; Ita Deus ad auxilium, Psal. 45. ψ. 6. auxilium ejus in propinquo est timētib; Dominum, Pl. 85. ψ. 10. Hoc defensore tuti sumus, nec timemus, Psal. 3. ψ. 7. Aquilæ pullis nulla avis rapax nocere potest. Piis, cum supra alas portentur aquilæ cœlestis, quam nemo volatu transcendit nemo nocere potest. 1. Pet. 3. ψ. 13. *Quis est, qui vobis nocere queat?* Et velut aquila educit pullos suos ad volandum: Ita educit & nos Deus ad volandum, è matris utero, velut nido egressos, ut nostrâ culpâ, in hac vita, velut aëre volemus: Joh. 5. ψ. 7. sed tamen expandit super nos alas, curam nostrigerens, nec cadere nos sinens, Psal. 37. ψ. 24. Modò manus nostras expandamus ad Dominum, cum Davide, Pl. 88. ψ. 10. Pl. 143. ψ. 6. Funes frustra nobis inimicis tendentibus, Pl. 140. ψ. 5. 6.

DEI FOEDUS FIRNUM.

63. Num. 18. ψ. 19. 2. Chron. 13. ψ. 5. *Fœdus salis perpetuum est coram Domino.* Dei fœdus, est fœdus salis, hoc est, imputribile. Est enim fœderis sui Deus tenacissimus, Dan. 9. ψ. 4. 2. Cor. 6. v. 14. At homines sapius prævaricantur pactum Domini, Ezech. 2. v. 3. sicut Adam. Ose. 6. ψ. 7. & violant, Malach. 2. ψ. 10. Væ autem illis, qui fœdus frangunt; hos ultrius gladio Dominus visitabit, Levit. 26. ψ. 25. conf. Job. 19. ψ. 29. bonam conscientiam perdent, cujus fœdus cum Deo pepigerunt, 1. Pet. 3. ψ. 21. Hi sunt putres pisces, ex sarena projiciendi, Matth. 13. ψ. 48. sale constantiæ non conditi. Hujus fœderis constantissima fides piis solatio est, Exod. 34. ψ. 10. Levit. 26. ψ. 9. Deut. 4. ψ. 31. ob fœderis 1. pacti
 since-

sinceritatem. David fœdus cum Jonathano pepigit, 1. Sam. 20. v. 16. hoc exul maximè gavifus est: Nos multò magis fœdere Dei gaudebimus, non *juramentò* solum, sed & filii Dei sanguine pacto. 2. *Ob constantiam*, Ps. 89. v. 29. Psal. 105. v. 8. 3. *Ob æternitatem*, Esa. 24. v. 5. 4. *Ob novitatem*, Jer. 31. v. 31. novum fœdus nova gratia acceptissimum.

GRATIA DIVINA EST

Aqua.

64. Esa. 12. v. 3. Haurietis aquas cum gaudio: quâ aqua gaudemus, nisi Dei gratia, quæ vera aqua (haulta ex fonte Christo, Joh. 1. v. 16.) 1. *Ob refrigerationem.* Aqua refrigerat: Ita divina gratia refrigerat corda, Esa. 30. v. 20. Hanc gratiam petamus cum Davide, Psal. 119. v. 41. & v. 76. Hæc gratia piorum corona, Psal. 103. v. 4. & refrigerium in æstu crucis, quo Paulus sustentatus est, 2. Cor. 12. v. 9. & protoplasti experti sunt, Gen. 3. v. 8. gratiæ hujus refrigerium in æstu crucis.

2. *Conjunctionem.* Aqua enim conjungit diversa corpora: Ita gratia diversa corda, ut unum fiant, Actor. 4. v. 32. *cor credentium unum*; Eph. 4. v. 4. *unus Spiritus, una fides.* Hæc gratia Paulum & Christum conjunxit, antea divisos & hostes, 1. Timoth. 1. v. 13. (conf. de hac gratia, 2. Corinth. 12. v. 9.) Ita ut Paulus in Christo vixerit, Galat. 2. vers. 20. Omnes pii in Christo vivant, Gal. 2.

3. *Viroris conservationem*: Planta absque aqua aret; Ita cor hominis absque gratia Dei aret, quæ sola nos virere facit, Ose. 14. v. 9. Cum anima nostra sitit velut terra arida, Psal. 143. v. 7. ad prata virentia gratiæ suæ in verbo nos ducit Dominus, Psal. 23. v. 2. ut virentes oleæ maneamus, Ps. 52. v. 9. ut palmæ, Psal. 92. v. 13. 14. 15. Proverb. 11. v. 18. pii sunt *lectus ille Dei virens*,

C 2

Can-

Cantic. I. v. 16. in eorum enim cordibus Deus quiescit, ut lecto suo suavissimo, Esa. 57. v. 15. cap. 66. v. 2.

4. *Destructionem*. Aqua impetu suo diruit obvia quæque, Matth. 7. v. 25. Ita aqua gratiæ in anima montes superbiæ destruit, & propriæ confidentiæ, 1. Cor. 3. v. 10. cap. 15. v. 10. Hanc gratiam prædicant pii, ex Eph. 1. v. 6.

5. *Repletionem*: Ut enim aqua replet subjecta corpora: Ita gratia Dei animam virtutibus replet. Gratia Dei non est inanis, 2. Cor. 12. v. 9. Replet fructibus justitiæ, Phil. 1. v. 11. Eph. 3. v. 19. Coloss. 1. v. 9. piorum corda.

GRATIA DEI COMPARATUR pinguedini.

65. Pinguis 1. maxime *nutriunt* corpus. 2. Eadem sibi Dominus *offert* voluit, Exod. 29. v. 13. Gratia Dei & Verbum ipsius optimum animæ sunt nutrimentum, optimus cibus, Esa. 55. v. 2. *Anima nostra impinguabitur*. Hoc est pingue illud epulum, Esa. 25. v. 6. Hæc spirituali gratiæ pinguedine in regno gratiæ *vestigia Dei stillant*, Psal. 65. v. 12. quæ saturamur. In alterâ vitâ, ut terrâ pingui, saturabimur plenè, ut typus, Nehem. 9. v. 25. *Israelita* ceperunt urbes munitas & humum pinguem, &c. In altera vita capiemus urbem cæli munitissimam, Apoc. 21. v. 10. & humum pinguis- simam, hoc est, cælestibus delitiis circumfluemus, Psal. 16. v. ult.

IRA DEI COMPARATUR incendio.

66. Psalm. 18. v. 9. Ascendit fumus in ira ejus: Incendium Mysticum est: ubi fumus, ibi ignis. Ut autem incendium tripliciter cognoscitur. 1. *Ex aliorum sermone*. 2. *Campanarum sono*. 3. *Ipsò fumo & flammis*

erunt.

erumpentibus: Ita etiam ira Dei cognoscitur, 1. *Ex sermone Prophetarum*, qui passim divinæ iræ præcones sunt in scriptis. 2. *Verbi prædicatione quotidiana*, quæ est inter campanæ, Dei iram propalantis, Psal. 90, 7. 3. *Ipsis pœnis & calamitatibus*; Hæ enim sunt ipsius iræ divinæ fumus & flammæ: Unde Jer. 4. v. 4. minatur Dominus, *se ignem inextinguibilem succensurum esse*, Confer. Esa. 9. v. 18, Deut. 29. v. 20.

POENÆ DEI TARDÆ

graviore.

67. *Arcus, quanto longius chorda trahitur, tanto vehementius sagittam propellit*: Ita Dei pœnæ tanto graviores, quanto majori cum mora conjunctæ, Esa. 47. v. 3. conf. Psal. 7. v. 13. Psal. 50. v. 22.

DEI JUDICIA OBSCURA.

68. Job. 26. v. 9. *dicitur nebulam expandere super solium suum Deus*. Nebula obscuritatem significat & tristitiam, Sophon. 1. v. 15. Utramque expandit Deus super solium suum, quando ipsius judicia, quæ per solium significantur, (conf. Psal. 9. v. 8. Psal. 97. v. 2.) nobis obscura sunt, ut exclamare habeamus necessum: *O altitudo* | Rom. 11. v. 33. & *carni perversæ ingrata*; cum tamen piis omnia in bonum cedere debeant, Rom. 8. v. 28. Tristitia sunt Dei judicia, in quæ intrare non possumus, Job. 9. v. 32. cap. 14. v. 4. ideoque illa deprecamur, Psal. 143. v. 2. ut terribilia, Tob. 3. v. 5. magna, Sap. 17. v. 1. cap. 6. iusta, Apoc. 19. v. 2. Hanc nebulam judiciorum Dei, non nisi face verbi adhibitâ, superamus, Psal. 73. v. 16. 17. Psal. 119. v. 105.

IRA DEI LENTA, SED

tandem violenta.

69. Hof. 5. v. 12. *Ero tanquam tineæ Ephraim, & tanquam puredo domus Juda*, 1. Tineæ & teredines pau-

paulatim consumunt vestes, Job. 13. v. 28. Psal. 39. v. 15. Sic ira Dei paulatim devastat homines, Psal. 90. v. 7. qui Deum instar tineæ habent, negliguntque. 2. *In ipsis vestibus & lignis tineæ & teredines sunt*: Ita tota culpa in nobis est, cum Deus nos velut in ea consumit, Ose. 13. v. 9. Sir. 19. v. 3. *Qui scorto adherent, vineis corrumpuntur*. Spiritualiter scortantur, qui à Domino deficient; deficientes ira Dei, ut tineæ, consumet, Psal. 73. v. 27. Psal. 106. v. 39. Ose. 9. v. 1. cap. 5. v. 3. 4. Hoc perpendas ô homo, Job. 25. v. 6. & veros thesauros in Dei gratia quæras, Matth. 6. v. 20.

DEUS MISERICORDIÆ SUÆ MEMOR.

70. *Ramum olivæ columba in arcam tulit, quam aquarum diluvii fructus tollere non potuerunt*, Gen. 8. v. 11. Ramus ille divinam misericordiam significare potest, quæ in mediis iræ justissimæ fluctibus manet, Habac. 3. v. 2. in qua sola requiescit pes noster; aliâs coram illo stare non possumus, Psal. 130. v. 3. Quocirca Deus non agit nobiscum secundum peccata nostra, Psal. 103. v. 10. in ira misericordiæ suæ memor est, Habac. 3. v. 2. Ira ipsius momento oculi durat, Psal. 30. v. 6. Non ex corde homines plagis cædit, Thren. 3. v. 33. Opus alienum facit castigando, ut suum faciat emendando, Esa. 28. v. 21. *Columba attulit in arcam*; Christus vera columba ramum olivæ, hoc est, misericordiæ, in Ecclesiam intulit, Joh. 1. v. 17. *Lex per Moſen data: Gratia & veritas per Christum Jesum. Ramum autem misericordiæ solum accipimus*; Integram enim misericordiæ divinæ arborem in altera vita videbimus, re possessuri, ex arca Ecclesiæ militantis dimissi, ex fluctibus miseriarum erepti, non expectantes, sed jam contemplantes, in cælo regnantes, misericordias Domini in æternum cantantes. *In ore gessit columba ramum olivæ, non unguibus*: quò significatum, sonare in

in hac vita prædicationem divinæ misericordiæ, quam illa per os significatur, in alteram vitam rejici plenariam ejus exhibitionem. Hanc moram significavit mora illa septidui. vid. d. l. *7. 11. Septem scilicet vitæ nostræ diebus liberatio nobis expectanda est.*

PECCATORUM INTERITU

non delectatur Jehovah.

71. *Ose. 11. 7. 8. Quid faciam tibi Ephraim:* Misericordiæ enim divitias omnes contulerat in hunc populum; omnes miserationes spreverat hic populus. Anne indignationem & iram merito effudisset in eum? sed non permisit misericordia, quæ adhuc pœnitentiam expectavit. Non spernamus igitur longanimitatem Dei, Rom. 2. 7. 4. quæ ille nos gubernat. Sap. 12. 7. 18. quæ pœnitentiam expectat, relinquit. 2. Pet. 3. 7. 9.

DEI MISERICORDIA EST OLEUM.

72. 1. *Ratione faciei exhilarationis.* Oleum faciem exhilarat, quando optimum alimentum præbet: Ps. 104. v. 16. Ita misericordia Dei per fidem ad nutrimentum animæ assumpta, exhilarat facies nostras & corda, Psal. 4. v. 8. Ps. 73. 7. 28. Sicut contra facies deficit sensu iræ Dei, Psal. 38. v. 11. Ps. 6. v. 8.

2. *Lucis.* Oleum est lucis pabulum: Ita misericordia Dei in peccati tenebris lucem nobis præbet ad veram lucem Christum, Mich. 7. v. 8. Ps. 27. v. 1. In crucis tenebris misericordia solatium præstat. Tob. 8. v. 18. Gen. 32. v. 10. Ps. 23. v. 6. Neh. 9. v. 19. Huic oleo misericordiæ linum fumigans fidei Ef. 42. v. 3. conjungendum, & Spiritus sanctus accendet illud, ut fiat lucerna.

3. *Mystica significationis.* Oleo enim reges, Prophetæ & Sacerdotes inaugurandi ungebantur: Reges & Prophetæ, 1. Sam. 10. v. 1. Sacerdotes, Exod. 29. v. 24. Ita nos oleo misericordiæ reges & Sacerdotes, Prophetæ

uncti, Apoc. 1. v. 6. Luc. 1. v. 78. 1. Pet. 2. vers. 9, Psalm. 23.

4. *Conspersionis*: Oleo sacrificia consperguntur: Lev. 2. v. 15. Ita sacrificia nostra oleo misericordiae consperguntur; cum à Deo gratis acceptantur, in Christo, Rom. 5. v. 15.

5. *Pinguedinis*. Ut enim oleum pingues reddit homines; Ita misericordiam Dei, velut spirituali pinguescimus oleo. Psalm. 23. & pingue convivium nobis in cena instruxit, Esa. 25. v. 6. & in verbo suo.

6. *Penetrationis*, Psal. 109. vers. 18. Oleum penetrat ossa: Ita misericordiae divinae sensus ossa ipsa penetrat, unde David. Psal. 51. v. 10. Exultent ossa, quae confregisti, nempe oleo gratiae. Hoc oleo nos unxit Dominus, Ezech. 16. v. 9, *Unxit te oleo.*

7. *Molliitionis*. Oleum vulnera emollit. Esa. 1. v. 6. Ita misericordiae divinae oleum vulnera peccati, Psal. 51. v. 2. molli, nosque in Christo emundat. 1. Joh. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato. Leprosi oleo ungebantur mundandi.* Lev. 14. v. 17. Spirituales leprosi sunt peccatores, oleo misericordiae per Christum mundandi & purificandi. *Hoc oleo ad spiritualem vitam opus habemus,* Syr. 39. v. 31.

8. *Supernationis*. Oleum in aqua deprimi non potest, sed semper petit superficiem: Ita misericordia Dei, in sese, peccatorum nostrorum aquam nunquam potest deprimi, sed semper exilit & ad servandum prompta, Ose. 11. v. 8. Conf. Jerem. 3. v. 1. ubi ostenditur, quo pacto misericordia Domini semper supernatet.

9. *Negata congelationis*. Oleum frigore non congelascit: Ita misericordiae divinae ignis semper exaestuatur, nunquam congelascit, sed singulis manè innovatur, Thren. 3. v. 23. & corda nostra calida reddit, Luc. 24. vers. 32.

Mi-

MISERICORDIA DEI

peccatores recipiens.

73. Luc. 15. v. 20. *Pater accurrit ad filium prodigum, quem a longè conspexerat, misericordiâ movetur, colloque irrucbat: Hæc est divina misericordia, quæ peccatores complectitur resipiscentes, ut etiam cursu divinæ gratiæ nos antevertat Dominus. Jerem 31. v. 18. Sic Paulum, Actor. 9. apparendo, I. Tim. I. v. 16. Petrum præmonendo, & aspiciendo, Matth. 26. v. 75. Misericordia Dei invitans. Ahas versus satrapis suis lautissimum convivium fecit, Esther. I. v. 3. Hiskias ad Pascha, 2. Chron. 30. v. 1. suos invitavit subditos: Ita Deus ad misericordiæ epulum, Esa. 22. v. 6. invitat homines. Multo majus misericordiæ argumentum quàm Hamanum, Esther. 5. v. 12. ad epulum regium admissi. In collum autem tunc ruit pater ille misericordiarum, cum manus ad amplectendum extendit, Esa. 65. v. 2. Proverb. I. v. 24. alas ad colligendum expandit, Matth. 23. v. 37. Luc. 7. v. 30.*

LONGANIMITAS DEI.

74. Exod. 9. v. 5. *In crastinum minatur vindictam pestilentie, v. 18. grandinis, locustæ, cap. 10. v. 4. Hæc est Domini misericordia. Sap. 12. v. 18. crastinum expectans, ut nostræ pœnitentiæ super sit Hodie, Psal. 95. v. 8. Hebr. 3. v. 7. Ita primo mundo, Gen. 6. v. 3. in crastinum concessit centum & viginti annos; Nini vitis tempus pœnitentiæ concessit: Jonæ 3. v. 4. quadraginta dies, conceditque etiamnum, 2. Pet. 3. v. 9. Hæc est illa longanimitas, toties decantata in Scripturis. Exod. 34. v. 6. 7. Joel. 2. v. 13. Psal. 103. v. 8. Psal. 106. v. 6. & 8. & pulcherrimâ similitudine à Christo illustrata. Luc. 13. v. 6. seq. Esa. 5. v. 1. seq. *Quid ultra faciam vineam meam?**

C 5

Mise-

MISERICORDIA & JUSTITIA

conjuncta.

75. *Vbera sponsi vino & unguentis fragrantia dicuntur.* Cantic. 1. ψ . 2. Vinum Dei justitiam, unguenta misericordiam notant. Illud peccatorum vulnera cluit, Luc. 10. ψ . 34. Hac eadem inungit, sanatque Psal. 6. ψ . 3. Utrumque ex uberibus Sponsi promanat. Bene Veteres: DEUS sagittas justitiæ acuit oleo misericordix.

DEUS VERE PATER.

76. 1. *Nomine:* dicitur Pater à *patris* quasi conferens liberos: Græci etymol. Sic Deus Psal. 16. ψ . 1. Psal. 37. ψ . 28. Psal. 97. ψ . 10. Prov. 2. ψ . 8. Intendat fraudes Saul infernalis, gressus nostros custodiat, ut Psal. 59. ψ . 1. Deus tamen Pater noster nos custodit, Job. 1. ψ . 10. ex ipsa Satanæ confessione, Prov. 2. ψ . 8. Deus servat semitas justitiæ & vias sanctorum custodit.

2. *Creatione.* Deut. 32. ψ . 6. Esa. 64. ψ . 8. Jerem. 3. ψ . 9. Malach. 2. ψ . 10. Actor. 17. ψ . 26. ut patres terreni dicuntur generatione.

3. *Miseratione & dilectione.* Nam pater filiorum miseretur, inque eis ipsi complacitum est. Sic etiam Deus miseretur filiorum, Psalm. 103. ψ . 13. Delitiæ ejus apud homines sunt, Prov. 8. ψ . 31. scit indigentiam nostram, Math. 6. ψ . 32. Orationes nostras benignè exaudit. Lucæ 6. v. 15.

4. *Institutione & nutritione.* Ita enim & Deus nos instituit in domo Ecclesiæ suæ. 1. Tim. 3. ψ . 15. & nutrit lacte spirituali Evangelii, 1. Cor. 3. ψ . 2. & beneficiis corporalibus nos affatim cumulat, Actor. 14. ψ . 17.

5. *Defensione.* Patrum est filios defendere; sic Deus nos defendit à Satana, quia animas nostras querit devorare. Psal. 32. ψ . 7. Psal. 91. ψ . 1. Syr. 34. ψ . 19.

6. Ca-

6. *Castigatione.* Sic Deus nos castigat filios, quos diligit: Apoc. 3. v. 19. Heb. 12. v. 6. seq. Psal. 94. v. 12. Esa. 26. v. 16. Jer. 46. v. 28. Habac. 1. v. 12. Tob. 11. v. 17. Hiob. 5. v. 17.

Prærogativa & eminentiis. Pater quidem Deus, sed excellentissimus est pater. Est enim pater cœli & terræ, Matth. 11. v. 25. omnipotens, Marc. 14. v. 36. omni misericordiâ abundans, 2. Cor. 1. v. 3. Magna patris terreni miseratio, matris magna, Prov. 31. 2. 2. Sam. 18. v. 33. Esa. 49. v. 15. At sæpè nos destituunt pater, mater, Psal. 27. v. 10. Pater & mater derelinquunt me; Nunquam nos destituet verus ille cœlestis Pater, Esa. 64. v. 6. consolans nos, ut mater, Esa. 64. v. 13. in utero misericordiæ suæ nos portans, Esa. 46. v. 3. 4. in sinu gratiæ fovens, lachrymas nostras abstergens.

MISERICORDIA DEI PECCATA tegentur, irâ reteguntur.

77. *Nube in tabernaculo apparente Mirjam leprosa non videbatur: recedente eadem lepra manifestabatur.* Num. 12. v. 10. Sic misericordiâ Dei spiritualis peccati lepra tegitur, Ps. 32. v. 1. Ps. 85. v. 3. Eadem recedente retegitur. Hæc est nuditas spiritualis, Apoc. 3. v. 18. Ezech. 16. v. 37. Apoc. 16. v. 15. Hanc Adamus, post perpetratum peccatum, nuditatem agnovit, Gen. 3. v. 7. quæ tunc apparet, cum vultum gratiosum Deus subtrahit, legis vulnera immittit.

OPERA TENEBRARUM Deus odit.

78. *Nocturnæ esum in lege Dominus prohibuerat,* Lev. 11. v. 16. ut significaret, 1. Opera tenebrarum sibi displicere, sive ea sint *circa fidem*, & sic hæretici sunt nocturnæ, (Ambros. in Malach.) qui non nisi noctu vident, sole Christo in verbo splendente, cæcutiunt: si-
ve

ve circa vitam & mores, ut sunt omnis generis peccata, quæ aliàs opera tenebrarum appellantur, Eph. 5. v. 11. 12. Noctua voce aves allicere dicitur. *Alian.* de proprietate animalium. Sic impii in peccati societatem multos pertrahere student, Esa. 5. v. 18. Prov. 4. v. 14. 3. *Noctua autem de die ridicula est & gesticulatrix coram reliquis avibus:* Sic peccatores in die gratiæ ludicra tractant & temporalibus gesticulantur, Sap. 5. v. 6. Caveamus ergo, ne simus ejusmodi noctuæ tenebras sectantes: sed ad veram lucem convertamur, quæ nobis splendet, Rom. 13. v. 12. 2. Cor. 6. v. 2.

DEUS EST MURUS IGNEUS

piorum.

79. Zach. 2. v. 5. *Ero murus igneus in circuitu eorum.* Duo de Deo dicuntur. 1. *Quod sit murus.*

1. *Ob soliditatem.* Murus benè exstructus spernit arietes; Ita nomen Domini est turris fortissima, Refugium tutissimum, Psal. 46. v. 1. Prov. 18. v. 10. Spernit arietes hostium, consilia populorum, Psal. 2. v. 2. fluctus aquarum, Psal. 46. v. 4. tumultus adversariorum, Psal. 76. v. 11. Esa. 25. v. 4.

2. *Telorum receptionem.* Murum cum tela petunt hostium, ipsos cives petere censentur: Sic injuriæ piis illatæ ipsi Christo imputantur, Act. 9. v. 5. Zach. 2. v. 8. Esa. 63. v. 9.

3. *Ignis autem dicitur 1. Ob ira vehementiam:* confestim ignis Domini vindictam exercet, Act. 12. v. 23. Hunc murum, qui tangit, manus urit.

2. *Ob Angelorum obsequentium copiam,* qui in muris Ecclesiæ ignei apparent, ut 2. Reg. 6. v. 17.

3. *Defensionem.* David & milites ejus, pastoribus Nabal in deserto pro muro fuerant, 1. Samuel. 25. v. 16. Christus verus David, cum militibus angelis in deser-

to hujus mundi, nobis pro muro est adversum hostis infidias; cui si quis hostili animâ appropinquat, facile expellitur: Ita quoque muros transilire possumus cum Deo nostro, 2. Sam. 22. v. 30. qui cum in cordibus nostris habitat, pax est in muris *cordium nostrorum allegor.* Psal. 122. v. 7. Ipsique pii sunt instar muri immobiles, cum in Deo pacem inveniunt, Cantic. 8. v. 10. Eorum enim arma & muri sunt salus, Esa. 26. v. 1.

MISERICORDIA DEI OMNIUM

bonorum fons.

80. Psalm. 89. v. 3. *Misericordia ædificata in cœlis dicitur.* Solus ergo Deus illam ædificavit in gloriam sui, Ephes. 1. v. 6. Apoc. 5. v. 12. ne quis glorietur, ante mundi fundamenta. *Ædificavit misericordiam in fundamentum Christum, 1. Cor. 3. v. 11.* Extra quem nulla misericordia, quia solus in gratiâ fuit, Rom. 5. v. 15. per hunc Deo appropinquamus, Eph. 2. v. 13. *Inter arcam & Israelitas spatium erat 2000. cubitorum, Jos. 3. v. 4.* At nullum jam amplius inter nos & Deum, deletis peccatis, spatium. Omnes enim ad se trahere vult, Joh. 12. v. 32. Hæc misericordia, in cœlis exstructa: nemo in terra eam exstruere potuit, qui non misericordiâ, sed flagellis digni erant.

DEUS PATIENS ERGA

peccatores.

81. *Iacob siluit injuriam Sichem, donec fratres Dina rure reverterentur, Gen. 34. 5.* Ita Deus injurias sibi suisque illatas ad tempus silentio velut involvit, Pl. 50. 21. Pl. 8. 2. Psal. 35. 9. sed tandem pœnam infligit, quando diu pœnitentiam expectavit, Rom. 2. v. 5. Pl. 50. v. 22. 1. Petr. 3. v. 9. Orat. Manass. v. 6. Et tunc in ira loquetur inimicis suis, Psalm. 2. v. 5. num *verbaliter*? Non, sed *realiter*:

ter: *In furore namque suo Dominus eos conturbabit, in vasa dedecoris confringet, d.l. v. 9. Pf. 2.*

DEUS EST TURRIS

& Pax.

82. Pſal. 61. v. 4. *Factus es mihi spes, turris fortitudinis à facie inimici.* Dicitur autem Jehovah Turris, ratione 1. *Propugnationis.* Ut enim turres sunt optima propugnacula civitatum, Judic. 9. 2. Chron. 26. v. 9. Ita Deus est nostrum propugnaculum, Pſal. 32. v. 7. Sir. 34. v. 19. Pſal. 91. v. 1. Sap. 10. v. 18. 2. Sam. 22. v. 3. Pf. 9. v. 10. Pſal. 46. v. 8. *Hæc est vera petra, quæ propugnaculum erit, Eſa. 33. v. 16.*

2. *Speculationis.* E turribus enim hostium adventum speculamur, providemusque: Ita Deus pro nobis, ut vigil in turri, hostium incurſionem speculatur. Sic Christus Petro: *Satanas cupivit te cribrare, Luc. 22. v. 31.* Ideoque nos per speculatores suos, ministros monet, ut nobiscaveamus ab hostium nostrorum insidiis, 2. Cor. 11. v. 3. 1. Theſſ. 3. v. 2. Apoc. 12. v. 12.

DEUS URSUS EST.

83. Oſe. 13. v. 8. *Occurram eis sicut ursus.* Ita se urſo æquiparat Dominus, 1. *Ob iræ vehementiam suæ.* Urſus animal ferocissimum & maximè iracundum, irritatum aut exagitatum: Ita Deus irascitur vehementer, exacerbatus, Eſa. 63. v. 10. Pſal. 78. v. 41. 2. *Ob fortitudinem insignem,* 2. Sam. 17. v. 8. ea urſo tribuitur: Ita Deus fortis est, Gen. 33. v. 20. Tob. 13. v. 1. Pſal. 1. v. 4.

3. *Ob occurſus qualitatem.* Fremitu horribili urſus prædam aggreditur: Ita Deus puniturus ex candescentiâ fremit, ut cuncta exhorreant, Am. 9. v. 5. Exod. 19. 18.

DIABOLI ET DEI

pugna perpetua.

84. *Arca & Dagon in eodem loco subsistere non poterant,*

rant, 1. Sam. 5. v. 4. non Isaac & Ifinael in eadem domo,
Gal. 4. ψ . 30. nec corvus & columba eadem in arca,
Gen. 8. ψ . 8. & 9. Moses & Pharaon, in eadem terra co-
habitare non poterant, Exod. 7. & seq. Hebr. II. ψ . 24.
Lucis & tenebrarum nulla est communio, 2. Cor. 6.
 ψ . 14. Ita Dei & Diaboli nulla est communio, nulla so-
cietas.

SECURITAS PIORUM

sub tutela Dei.

85. *Pulli gestantur ab aquilis super alas.* Deut. 32. ψ .
II. Pulli ergo non possunt lædi, nisi læsis alis aquilarum.
At illæ lædi non possunt, neque à sagitta, quam altissimo
volatu effugit aquila, neque ab aliis avibus, quas omnes
spernit: Ergo sub præsidio Dei non timeamus, neque
Satanæ sagittas, Psal. 91. ψ . 5. neque homines, Psal. 56.
 ψ . 5. 12. Psal. 118. ψ . 6. aut eorum sagittas, Thren. 3.
 ψ . 12. quia portamur sub aquilarum alis, Exod. 19. v. 4.
patrocinium habemus sub alis Dei, ut sicubi infirmemur,
Deus nos sublevet deficientes, Deut. 34. ψ . 11.
2. Cor. 12. ψ . 2. 9. 1. Cor. 10. ψ . 13. aut peccatorum no-
strorum sagittis. Job. 34. 6. vulneratos, & deliquium,
animi passuros.

SIGILLUM DEI.

86. *Fundamentum Dei firmum stat, habens signacu-
lum hoc: Dominus novit, qui sui;* 2. Tim. 2. ψ . 19. Fun-
damentum hoc ipse Christus est, 1. Corint. 3. ψ . 11. fir-
missimum illud, quod adversum portæ inferorum non
prævalebunt. Matth. 16. ψ . 18. Cujus signaculum est
Dei omniscii cognitio, qui abdita cordium scrutatur.
Spiritus sanctus quoque signaculum est, quo obfigna-
ti sumus, Eph. 4. ψ . 30. 2. Corinth. 1. ψ . 22. cap. 5. ψ . 5.
Eph. 1. ψ . 14.

De-

87. Psalm. 27. v. 1. Dominus est lux mea, 1. *Tenebras pellendo*. Pellit enim tenebras nostræ tristitia & inscientia per verbum. Psalm. 18. v. 19. Psal. 27. v. 1. Mich. 7. v. 8. Ille solus est pater luminum, fons omnis notitiæ, Jacob. 1. v. 17. cap. 3. v. 15.

2. *Insidias prodendo*. Lux enim insidias prodit, in tenebris aliàs occultas: Ita Deus spiritualium hostium insidias prodit, qui non veniunt ad lucem, ne opera eorum patefiant, Joh. 3. v. 20. Ideo præmonet Apoc. 12. v. 12. nobis caveamus.

3. *Securitatem pollicendo*. Lux enim securitatem promittit: de luce enim securiores sumus, quàm de nocte. Ita Deus nos sub tutela sua defendit, Psal. 91. v. 1. Syrach. 34. v. 19. & ita securitatem præstat.

4. *Visum pascendo*. Lux visum pascit alitque; sic spirituales fidei oculi in unius Dei contemplatione defixi, Psal. 119. per tot. pascuntur.

5. Hæc lux & lucerna oleo fidei in cordibus nostris pascitur, cujus typus Exod. 35. v. 14. & 8. *Oleum ad luminaria & nutrimenta ignium concinnabis*. Verum luminare nostrum Deus: oleû veræ fidei velut in cordis lampadis nutriendus. Ambulemus ergo, ut lucis filii, Joh. 12. v. 35. arma lucis induentes, Rom. 6. v. 13. c. 13. v. 12. Philipp. 2. v. 15. ne illud in nos quadret, Sap. 5. v. 6. *Erravimus à via veritatis & justitia, lumen non luxit nobis*.

6. Comparatur quoque luci *ob puritatem*. Lux enim purissima, aliena ab omni iniquatione: Ita Deus mundissimus, purissimus, amat munditiam spiritualem. Sapient. 1. v. 4. *Sapientia non intrabit in animam malevolam, aut peccato inquinatam*. Fugiamus itaque omnem immunditiam. 2. Pet. 2. v. 10. Hebr. 10. v. 29. Gal. 5. v. 19.

7. *Obradiorum emissionem.* Lux non latet, sed radios emittit: Deus vera lux radios præsentia suæ ubiq; spargit, *generalis*: Actor, 17. ψ . 28. *In ipso vivimus, movemur & sumus: gratiosa*, cum piis solatio lucet, gratia donis in iisdem fulget, ut & ipsi lux fiant in Domino; Eph. 5. ψ . 8. lumen à patre luminum, Jacob. 1. ψ . 17.

8. *Ob calorem*: Cera & aqua congelata resolvuntur calore lucis solaris: Ita pectora dura emolliuntur à Deo, frigida calefiunt: Deus est, qui aufert cor lapideum & dat carneum, Ezech. 36. ψ . 26. Jerem. 32. ψ . 39.

DEUS EST PETRA suorum.

88. 1. Deut. 32. ψ . 4. *Rupis illius opus perfectum.* Deus vera rupes. 1. *Ob altitudinem.* Petra & rupes altæ sunt, eminentque; Deus altissimus est, Psal. 9. ψ . 3. omnibus præcellit, omnia intuetur, Syr. 23. ψ . 27. piis suos in mari hujus mundi laborare videt, Psalm. 10. ψ . 14. Psal. 80. ψ . 17.

2. *Occultationem.* Petra profugis latibula præbent, 1. Sam. 13. ψ . 6. Ita Deus refugium est piis, in hoc mundo profugis, Psal. 61. ψ . 1. Psal. 11. ψ . 1. Psal. 27. ψ . 5.

3. *Deserti significationem*: Petra & rupes in desertis maximè sunt locis: Ergo cum Deus petra esse dicitur, adhuc in deserto mundi vagari intelligimur. *Conf. Mundus est desertum.*

4. *Fortitudinem & robur.* Petra durissima est: Deus fortissima petra est, Psalm. 31. ψ . 3. Psalm. 18. ψ . 2. Psal. 42. ψ . 10.

5. *Securitatem*: Qui enim in petris sedes fixerunt, tuti à periculis censentur. Pii in petra Deo tutissimi: Felix, qui in Deo fundamentum ponit, Spiritualis ædificatio

D

ficationis suæ, Conf. Matth. 7. v. 24. 25. Matth. 16. vers. 18.

6. *Mysticam significationem.* Petra in deserto aquam dabat, Num. 20. *ψ.* 11. & aliàs: Deus suis in mundi eremo vagantibus aquam solatii suppeditat, Esa. 30. *ψ.* 20. modò precationis baculò percutiatur, Num. 20. *ψ.* 11. Mel suppeditabat petra, Deut. 32. *ψ.* 4. Deus petra nostra mel verbi dat. Psal. 19. *ψ.* 11. *Eloquia Domini dulcia super mel.* Jud. 13. *ψ.* 19. *Manoah sacrificium in petra adolebat:* In Christo, verâ petrâ, omnia sacrificia adolenda sunt, ut altari nostro verissimo, Hebr. 13. *ψ.* 10. Job. 22. *ψ.* 24. *pro petris dabit Dominus rivus aureos:* In hac vita Deus petra nobis est, ad quam è mundi hujus miseris & fluctibus confugimus; vacui sæpius solatiò, arescent præ mœrore corde: At in altera vita rivus aureos dabit, plenos solatii & gaudiü, olei, quò lætificemur.

DEUS AGRICOLA EST & vinitor.

89. Johan. 15. *ψ.* 1. *Pater meus agricola.* 1. *Ob curationem.* Agricola diligenter curat agrum suum, ut fructum ferat: ita Deus de Ecclesiæ suæ agro sollicitus est, ut ei benè prospiciat. Esa. 5. *ψ.* 4.

2. *Seminis donationem*, quò conferatur: Hoc semen Dei verbum est: Conf. Verbum Dei est semen: Hoc semen donat Dominus, & agro Ecclesiæ suæ committit.

3. *Irrigationem & fecundationem:* Ager irrigandus: Ita spiritualementem hanc irrigationem efficit per doctrinæ celestis rorem & pluviam spiritualementem; per nubes mysticas, ministros scilicet. Vid. Esa. 5. vers. 6.

Spi-

Spiritus Sanctus incrementum dat, 1. Corinth. 3. v. 6.

4. *Operariorum missionem.* Hæc quoque cura ad agricolam spectat, Esa. 5. v. 6. Mittit autem Dominus in Ecclesiæ agrum operarios, Psal. 68. v. 12. Matth. 9. v. 38. Eph. 4. v. 11.

5. *Elocationem.* Agricola quandoque agrum aliis elocat. Ita Deus agrum Ecclesiæ modò huic populo, modò alteri elocat, Matth. 21. v. 33. & 41.

6. *Conservationem.* Esa. 5. v. 5. *Pariete & sepe munii Deus Ecclesiam suam.* Ipse est murus igneus, Zach. 2. v. 5. in circuitu: Vid. supra all. 79. Sepes sunt Angeli. Turris in agro & vinea Ecclesiæ sunt status ecclesiasticus & politicus, speculari, defendendò.

7. *Ob culturam & arationem.* Ager arandus & parandus est: Ita Deus agrum Ecclesiæ arat per legem, Ose. 10. v. 12. 13. ut sibi novum arent, Jer. 4. v. 3. per pœnitentiam cordis agrum frangant, Joel. 2. v. 13. semen verbi recipiant homines, quod in agro arato, non pertrâ, locum habet, Luc. 8. v. 13.

8. *Delectationem.* Agricola effertur studio visendi agrum, in quo delectatur, si fructum ferat: Ita spiritualis agricola fructibus nostris, per Christum, delectatur, Joh. 15. v. 11. odorem bonæ fragrantiae accipit, Phil. 4. v. 18. secus fit, si ager sterilis sit, Psal. 14. v. 23.

9. *Fructuum expectationem:* Agricola fructus ex agro expectat: Ita Deus fructus justitiæ, Phil. 1. v. 11. à nobis expectat, Jac. 5. v. 7. Caveas, moneo, fallere Deum, quisquis vis esse frugiagellus.

10. *Fructuum collectionem.* Agricola ex agro fructus colligit: Ita Deus suo tempore pios, triticum, arbores fructiferas, plantas suas colliget in horreum cœli, Matth. 3. v. 12. Lolium comburet igni, Esa. 66. v. 24. Matth. 25. v. 41. 46.